

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ІНОЗЕМЦЯМИ

Досліджуються особливості правового забезпечення здійснення полювання іноземними громадянами на території України. Аналізується необхідність внесення доповнень до Закону України «Про мисливське господарство та полювання» положеннями про «мисливський туризм» із нормативним визначенням його ознак, суб'єктів та порядку здійснення.

Ключові слова: мисливське господарство і полювання, право на полювання, здійснення полювання іноземцями на території України, мисливський туризм.

Постановка проблеми. Будь-яка країна вправі поширювати певні конституційні права, свободи та обов'язки не тільки на своїх громадян, але й на іноземних осіб, які перебувають на її території. Україна не є виключенням, а державна політика щодо цієї категорії осіб є складовою зміцнення міжнародного авторитету України, налагодження контактів між народами і країнами. Стаття присвячена аналізу чинного законодавства України у сфері ведення мисливського господарства та полювання, визначенню та дослідженню особливостей здійснення полювання на території України, обсяги якого зростають з кожним роком.

Ступінь наукової розробки. Проблеми використання та охорони тваринного світу, створення та ведення мисливських господарств, правового регулювання полювання тощо досліджували в різні часи такі науковці, як В. Л. Мунтян, В. С. Шахов, М. П. Волік, П. В. Тихий та інші [1; 3; 12; 15].

Організація мисливських турів для іноземців на території України, на сьогоднішній день, є досить розповсюдженим явищем. Більш того, полювання в угіддях України поряд із Росією, Білоруссю дуже популярне у іноземців та набуло досить великих масштабів. Безумовно, в цьому є позитивні тенденції розвитку відповідної галузі господарства. Невирішеними та відкритими залишаються питання визначення, законодавчого регулювання та розвитку мисливського туризму в Україні. Особливістю цього напрямку є те, що мисливський туризм існує на стику мисливського господарства та туристичної галузі, а тому потрапляє у сферу регулювання великої кількості нормативних актів України, кожен з яких є спеціальним у своїй галузі, проте не враховує особливостей мисливського господарства, що створює певні перешкоди для організації полювання не тільки для іноземних мисливців, але й громадян України. Потребує уваги та розгляду питання, що стосуються можливості здійснення інозе-

мцями наданого їм законодавством України права на полювання, що повинно приносити користь мисливській галузі держави, а не навпаки – шкодити країні та добробуту її громадян. Проте недосконалість правових норм, відсутність чіткого механізму та наявність прогалин, неузгодженості правових норм в зазначеній сфері може перешкоджати дотриманню норми, що закріплена в ст. 2 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», а саме: здійснення іноземцями своїх прав і свобод не повинно завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні та вони зобов'язані поважати та дотримуватися Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.

Метою дослідження є аналіз чинного законодавства України у сфері ведення мисливського господарства та полювання, визначення та дослідження особливостей здійснення полювання іноземцями на території України. На підставі такого аналізу зазначити правові проблеми, що потребують більш детального вивчення і уточнення, сформулювати наукові висновки і внести пропозиції щодо вдосконалення норм чинного законодавства України у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Конституція України 1996 року [2] закріплює право кожного громадянина на користування природними об'єктами права власності Українського народу відповідно до закону. Тобто, виходячи з загальнонотеретичних положень, на загальнодоступне і на спеціальне природокористування, начебто маючи на увазі тільки громадян України (ст. 13). Проте, ст. 26 Конституції України передбачає, що іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Консти-

туцією, законами чи міжнародними договорами України. Це положення знайшло своє висвітлення в Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (1994 р., в ред. від 2009 р.) [9], який визначає, що іноземці та особи без громадянства мають ті ж права і свободи та виконують ті ж обов'язки, що і громадяни України, якщо інше не передбачено Конституцією, а також міжнародними договорами України (ст.2).

Правовий статус осіб, які не мають громадянства, у більшості країн світу збігається з правовим положенням іноземних громадян. Зокрема, ст.1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» визначає поняття «іноземці». Іноземцями визнаються іноземні громадяни – особи, які належать до громадянства іноземних держав і не є громадянами України, та особи без громадянства – особи, які не належать до громадянства будь-якої держави [13, с.143-144].

Правовий статус іноземців, окрім правоздатності, включає і їхню дієздатність. Питання повної дієздатності по-різному регламентується у правових системах. До визначення цивільної дієздатності іноземного громадянина застосовується закон країни його громадянства. До визначення цивільної дієздатності особи без громадянства застосовується закон країни постійного місця проживання. Проте, цивільна дієздатність іноземних громадян і осіб без громадянства щодо угод, які укладаються в Україні, та зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди в Україні, визначається за її законом.

Отже, і іноземні громадяни, і особи без громадянства мають право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу з урахуванням встановлених законодавством України винятків та з дотриманням відповідних обов'язків. За порушення вимог нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері користування природними ресурсами України, зокрема права на використання об'єктів тваринного світу, іноземці несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

Законодавство про тваринний світ, зокрема ст.10 Закону України «Про тваринний світ», ст.13 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» передбачає, що не тільки громадяни України, а й іноземні громадяни та особи без громадянства мають право відповідно на загальне і спеціальне використання об'єктів тваринного світу, але для них встановлюється особливий порядок набуття права користування тварин-

ним світом [8; 10; 14]. Отже, іноземці можуть здійснювати полювання на території України.

Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (ст. 14) передбачає перелік документів на право полювання для громадян України: 1) посвідчення мисливця; 2) щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита; 3) дозвіл на добування мисливських тварин (ліцензія, відстрільна картка, дозвіл на діагностичний та селекційний відстріл тощо); 4) відповідний дозвіл на право користування вогнепальною мисливською зброєю у разі її використання; 5) паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів у разі їх використання під час полювання.

Іноземці, згідно із ст.13 ЗУ «Про мисливське господарство та полювання», можуть здійснювати полювання на території України за документами на право полювання, які видані відповідними органами інших держав. Ці документи вважаються чинними на території України.

Треба зазначити, що у деяких випадках законодавство України та міжнародні договори кореспондують один одному. Наприклад, іноземці можуть займатися в Україні певною діяльністю, використовуючи свою кваліфікацію. Але тільки міжнародними договорами встановлюється еквівалентність атестатів, дипломів, навчальних курсів, кваліфікації, вчених ступенів і звань (ст. 64 Закону України «Про освіту» від 23.03.1996 р.). На підставі національного закону чи міжнародного договору України іноземцям для здійснення ними прав і обов'язків може надаватися спеціальний режим.

Вбачається доцільним та необхідним внести відповідну норму в Закон України «Про мисливське господарство та полювання» щодо укладення міжнародних договорів, які б встановлювали еквівалентність документів на право полювання іноземців документам, які повинні отримати для здійснення цього права громадяни України.

Іноземець також має право отримати дозвіл на імміграцію та іммігрувати на постійне проживання в Україну, отримавши посвідку на постійне проживання чи набути громадянство України [4; 7; 9]. У разі постійного проживання іноземця на Україні (що підтверджується відповідними документами), якщо він виявив бажання отримати статус мисливця та полювати на території України, постає питання, де, які документи та в якому порядку повинен отримати іноземець, чи зможе він реалізувати своє право на полювання в Україні? До внесення змін до Закону України

«Про мисливське господарство та полювання» від 21.01.2010 р. Проект ЗУ «Про мисливське господарство та полювання» з цього приводу передбачав внести до ст. 14 наступне: «посвідчення мисливця та щорічна контрольна картка обліку добутої дичини і порушень правил полювання можуть бути видані громадянам інших держав на загальних умовах, у разі їх постійного проживання на території України». Проте, у даному випадку доцільніше було б вести мову про іноземців, а також більш чітко визначити умови видачі їм документів на полювання.

Поряд із Наказом Держкомлісгоспу України від 02.04.2007 р. № 129 «Про затвердження Положення про порядок поведінки із зброєю, видачі ліцензій на добування мисливських тварин та проведення полювань», Наказом Держкомлісгоспу України від 09.09.1999 р. № 83 затвержені «Правила організації полювання та надання послуг іноземним мисливцям» [5; 6]. Основна мета Правил – визначити умови організації і проведення полювань для іноземних мисливців у мисливських господарствах України. Порядок оформлення документів на організацію приймання іноземних мисливців та проведення мисливського туру передбачає укладення відповідних договорів з іноземними мисливцями, що приїжджають до України з метою здійснити полювання (на жаль, слід відмітити відсутність Типового договору на проведення мисливського туру). Проте, якщо іноземець постійно проживає на території України та має відповідні документи, що підтверджують його статус мисливця, отримані у країні, громадянином якої він є, чи необхідно з ним укладати відповідний договір на полювання? З аналізу норм вищезазначеного Наказу Держкомлісгоспу № 83 випливає, що необхідність укладення договору на проведення мисливських турів визначає статус особи. Якщо особа – іноземець, здійснити полювання на території України вона зможе лише на підставі договору на проведення мисливського туру згідно з порядком, передбаченим законодавством України.

У зв'язку з цим виникає питання щодо визначення поняття «мисливський туризм». Закон України «Про туризм» [11] визначає загальне поняття «туризму» – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає (ст.1). Організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм (ст.4). Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей,

об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак Закон закріплює різні види туризму серед яких й мисливський. Проте нормативно-правові акти хоча й оперують цим поняттям, на жаль, не надають його правового визначення, що, вочевидь, є прогалиною в законодавстві, адже мисливському туризму притаманні особливі ознаки, що відрізняють його від інших видів туризму.

Висновки. Не дивлячись на велику популярність та розвиток проведення полювання для іноземців в Україні, існує необхідність у закріпленні на законодавчому рівні шляхом внесення відповідних доповнень у ЗУ «Про мисливське господарство та полювання» поняття «мисливського туризму» із нормативним визначенням його ознак, суб'єктів та порядку здійснення.

Проблеми українського ринку послуг у сфері полювання виявляються, в першу чергу, в недосконалості вітчизняного природоохоронного та мисливського законодавства, відсутності чіткої державної політики у зазначеній сфері. Не менш важливою проблемою є створення сучасної системи державного управління мисливським господарством в Україні, яка повинна базуватися не на принципах тотального надзору та контролю, а на принципі створення пільгових та оптимальних умов для розвитку господарюючого суб'єкта, як головної складової одиниці мисливського господарства.

Вочевидь, й Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 р. (зі змін. від 21.01.2010 р.) повинен враховувати не тільки інтереси держави щодо поповнення бюджету за рахунок податків та зборів за користування мисливськими угіддями, але й забезпечити законодавчу базу мисливського господарства як діяльності з надання послуг, з одного боку, та природоохоронної діяльності з іншого.

Список літератури

1. Волік М. П. Організаційно-правове забезпечення права громадян на полювання. Проблеми чинного законодавства про мислиство. Пояснення окремих моментів / М. П. Волік // Юрид. вест. – 1998. – № 2. – С. 49.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. від 2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Мунтян В. Л. Правова охорона тваринного світу. Методична розробка / Мунтян В. Л. — К.: КДУ, 1968. – 108 с.
4. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III (зі змін. від

11.05.2007 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст.65.

5. Про затвердження Положення про порядок поводження із зброєю, видачі ліцензій на добування мисливських тварин та проведення полювань: Наказ Держкомлісгоспу України від 02.04.2007 р. № 129 // Офіційний вісник України – 2007. – № 31. – С. 63. – Ст. 1254.

6. Про затвердження Правил організації полювання та надання послуг іноземним мисливцям: Наказ Держкомлісгоспу України від 09.09.1999 р. № 83 (зі змін. від 09.01.2008 р.) // Офіційний вісник України – 2007. – № 31. – С. 63. – Ст. 1254.

7. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. № 2491-III (зі змін. від 19.03.2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 41. – Ст. 197.

8. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 року № 1478-III (зі змін. від 21.01.2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 18. – Ст. 132.

9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 04.02.1994 р. № 3929-XII (зі змін. від 16.04.2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161.

10. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III (зі змін. від 21.01.2010 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.

11. Про туризм: Закон України від 18.11.2003 р. № 324/95-ВР (зі змін. від 16.04.2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13. – Ст.180.

12. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсове право» / П. В. Тихий. — Харків, 2000. – 18 с.

13. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: Підручник / Фрицький О. Ф. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.

14. Черкашина М. К. Юридичні гарантії права на полювання / М.К. Черкашина // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 171-174.

15. Шахов В.С. Право пользования охотничьими угодьями / Шахов В. С. — К.: Наукова думка, 1993. — 219 с.

Стаття надійшла до редколегії 10 червня 2011 року.

Рекомендована до опублікування у “Віснику” членом редколегії О.В. Гетманцев.

М.К. Cherkashyna

Legal problems of realization of hunting in Ukraine foreigners

Summary

Article is devoted the analysis of the current legislation of Ukraine in sphere of conducting the hunting economy and hunting, to definition and research of features of realization of hunting by foreigners in territory of Ukraine. On the basis of such analysis the legal problems demanding more detailed studying and specification are specified, scientific conclusions are formulated, offers on improvement of norms of the current legislation of Ukraine in the specified sphere are made.

Key words: the hunting economy and hunting, the right to hunting, realization of hunting by foreigners in territory of Ukraine, the hunting tourism.

М. К. Черкашина

Правовые проблемы осуществления охоты в Украине иностранцами

Аннотация

Анализируется законодательство Украины в сфере ведения охотничьего хозяйства и охоты, исследуются особенности осуществления охоты иностранцами на территории Украины, указываются правовые проблемы, требующие более детального изучения и уточнения, вносятся предложения по усовершенствованию норм действующего законодательства Украины в указанной сфере.

Ключевые слова: охотничье хозяйство и охота, право на охоту, осуществление охоты иностранцами на территории Украины, охотничий туризм.